

Műszaki fejlődésünk a szakemberképzés

Hazánkban a korszerű iparfejlesztés, a műszaki haladás az utóbbi évek leggyakrabban emlegetett fogalmai közé tartoznak. Ennek egyik elodázhatalatlan előfeltétele a műszaki szakemberképzés javítása, szükség esetén átalakítása. Erről beszélgettünk Major Sándorral, az Ipari Minisztérium főosztályvezetőjével és Szabó Béla osztályvezető-helyettesével.

— *Kit tekinthetünk ma műszaki szakembernek?*

— A műszaki szakemberek kategóriáját ma egészen másképpen kell meghatározni, mint két-három évtizeddel ezelőtt. Hiszen már nemcsak a felsőfokú képzettségüket soroljuk ide — mivel a munka jellege erősen megváltozott —, hanem mindenkit, aki az iparban a ma technikájával dolgozik. Azt a követelményszintet azonban, amelyet a technika támaszt, nem mindenki éri el, s éppen ez az egyik oka az iparban tapasztalható teljesítményhiánynak. Műszaki szakemberképzésünk több szinten legalább 10-15 évvel elmarad a fejlett országokétól. Elavult tananyag és a módszerek is. A középfokú képzés az elmúlt másfél évtizedben alapvetően nem működött jól. Létrejöttek a szakközépiskolák, azzal a négyes céllal, hogy adjanak érettségit, adjanak szakmát, az ott végzettek továbbképezhetőek legyenek technikusá, vagy továbbtanuljanak egyetemen, főiskolán. Kiderült, hogy igazából egyik cél sem valósult meg. Volt egy másik hibás döntés is, amely összefügg az előzővel. 1972-ben megszűntek a technikumok, s egy részükből főiskola lett. Az itt végzett szakemberek azonban nem lettek igazán mérnökök sem, s a gyakorlati felkészültségük általában nem érte el a technikusokét.

— *Úgy látszik, gondok vannak a szakmunkásképzéssel is, hiszen köztudomású, hogy ezekben az oktatási intézményekben elsősorban azok a tanulók mennek, akik az általános iskolából a leggyengébb eredménnyel kerültek ki. Ilyen bázisra nehéz korszerű technikát alapozni.*

— Valóban, és ez elmaradásunk másik oka. Azoknak a köre, akikből az ipar a munkaerő-utánpótlását merítheti, erősen beszűkült, s nemcsak közép-, hanem felsőfokon is. A szolgáltató ágazat is bizonyos értelmiségi szakmák fejlődése nagy számú munkaerőt vont el az iparból, nemcsak létszámban, hanem minőségben is. Köztudott, hogy műszaki főiskolák és egyetemek némelyik szakát nem tudjuk feltölteni a szükséges létszámmal, annyira kevés a jelentkező. Bizonyos szakokat és szakmákat viszont — most már tudjuk, hogy hibásan — mesterségesen fejlesztettük vissza. A magyar hajógyártás például valamikor nemzetközi hírű volt. A hatvanas években megszüntettük a hajógépész- és hajóépítő-mérnök szakot. Most vissza kell állítanunk.

— *Önöknek bizonyára van tekintésük külföldre is. Vannak a miénkhez hasonló adottságú országok, amelyek mégis jóval előttrünk járnak a műszaki fejlesztésben és a szakemberképzésben is. Ok hogyan oldották meg?*

— Minden azon múltott, hogy idejében ismerték-e fel az elektronika szerepét az oktatásban is. Japánban például ez nagyon korán megtörtént. Finnországban jóval később, de nagyon rövid idő alatt. Nem is az volt a baj, hogy nálunk késői volt a felismerés, hanem az, hogy túl kis lépésekkel haladtunk. Számítógépezérlésű (NC, CNC) szerzőgépek már a hatvanas évek elején-közepén megjelentek — nálunk is —, azonban nem volt lozárta a szakemberünk. Mi sem jellemzőbb, mint, hogy csak pár éve jutottunk el oda, hogy a szakiskolákba NC, CNC oktatógépek kerültek. Amíg viszont az iskolákban nem lát ilyent a tanuló, nem várhatja el tőle, hogy az üzemben ilyeneken termeljen olyan minőséget, amelyet a kor megkövetel.

— *Milyen elképzelések vannak a helyzet javítására a szakemberképzés terén és mikorra várható ezek hatása?*

— 1985-ben újraindítottuk az ipari technikusképzést, országosan 45 iskolában 28 szakon. A képzés ötéves, az első két évben — minthogy szakközépiskolák keretein belül működnek — adottak voltak a feltételek. A hátralévő időben elsősorban a szakmai ismereteiket fejlesztik, de közben a negyedik év végén érettségi vizsgát tesznek. Mintegy háromre szerezhetnek technikus-i képesítést.

Az első végzősök tehát 1990-re várhatók, azonban még legalább öt évnél tovább kell eltelnie, mire érdemben bekapcsolódnak a termelésbe. A szellemi tőke megteremtése sokkal lassabb, mint bármely működő tőkéé.

— *Kivánnak-e változtatni a szakmunkásképzésen?*

— A képzést lényegében meg akarjuk tartani, de sokkal differenciáltabban, mind eddig. Szeretnénk elérni, hogy a tanulmányi idő attól függjön, amit az illető szakma megkíván. Új szakmaszerkezetre is nagy szükség volna, egyeseket szükségletek hiányában meg kellene szüntetni, másokat felfejleszteni.

A középfokú képzést szeretnénk a jelenleginél közelebb hozni a termelőüzemekhez. Ezen a téren már történt előrelépés akkor, amikor ezeknek az iskoláknak a szakmai irányítását a Művelődési Minisztérium hatásköréből az illetékes szakminisztériumokba utalta az Oktatási Osztály. Igaz, ily módon az iskolákat ma már három helyről is irányítják: az oktatáspolitikai (művelődésügyi) részéről, a szakmai irányítást a szakminisztériumoktól kapják, a pénzt pedig a helyi tanácsoktól. A tanácsi gazdálkodásban pedig sajnos nem mindig van elsőleges szerepük az iskolai szükségleteknek. Az amúgyis kevés pénz elosztása során az iskola talán az állami költségvetésből részesítést sem mindig kapja meg.

Az a törekvésünk, hogy a szakközépiskolák működésének segítségét egy-egy nagyvállalatra vagy vállalatcsoportra bizzuk. Ennek az érdekösszességnek a megteremtése azonban nem könnyű feladat. Mert például a nagyobb városokban, elsősorban Budapesten, hiába ad meg egy vállalat mindent a tanulóinak, íéhet, hogy közülük egy sem megy hozzá dolgozni, tehát nem clyan arányban térül meg a befektetett szellemi tőke, mint amekkorát elvárnának. Nagy előrelépést jelentene, ha a vállalatok maguk tartanának fenn iskolákat, figyelembe véve az adott terület szakemberigényét.

— *Az ipari szerkezetváltás következtében az elkövetkező években nagyfokú munkaerő-átcsoportosítás válik szükségessé, amely nem képzelhető el átképzés nélkül. Ezt hogyan kívánják megoldani?*

— Az ezredfordulóig mintegy kétszáz ezer embernek kell munkahelyet, illetve szakmát változtatnia az országban. Az átképzés szempontjából elsősorban a 30-40 év közti korosztály jöhet számításba. Ez körülbelül ötvenezer főt jelent, ami nem olyan sok. Minden olyan szakmai, technikai eszköz a rendelkezésünkre áll, hogy ezt az átképzést zökkenőmentesen megvalósítsuk. Más országokban szinte természetes, hogy egy nagyvállalatnál dolgozó szakmunkásnak két-három szakmája is van. Törekvésünk, hogy nálunk is elkezdtek legyenek az emberek újabb szakmák rövid idő alatti elsajátításában.

A leszámoló hivatal palotája

A magyar vasútügy régen elfejtett intézménye, a leszámoló hivatal arra szolgált, hogy a különböző vasúttársaságok közötti élszámolást központilag itt végezze, országos központi jelleggel. (Ekkor 15 vasúttársaság volt az országban.)

A bécsi Presse című lap 1886. december 25-i számában adta hírül, hogy a leszámoló hivatalt a kormány záros határidőn belül Szegedre kívánja telepíteni. Éppen 100 éve, 1887. október 21-én írja a Szegei Napló: „A Budapestben székelő vasúti központi leszámoló hivatal november 1-ével működését megkezdi Szege-den, a Széchenyi tér 9. szám alatt.” A hivatal első szegedi igazgatója (valószínű, hogy a fővárosból jött): Hilberth Mór. Arra is gondolt a tanács, hogy a hivatalt a főreáliskolai épületben levő, s azelőtt polgári fiúiskola céljaira használt (ma központi egyetem) helyiségekben működteti, de mégis a bérház mellett döntöttek. Innen az Erdélyi Mihály tervezte, Deutsch Emil és Lipót — építkezési vállalkozók voltak a Tisza (ma Lenin) körút 73. alatt — bérházába költöztek, a főreáliskolával (ma Vedres István Építőipari Szakiskola) szembe, a Deák Ferenc utca 4. alá, a századforduló körül.

„Hasonló jellegű szobája Kass Jánosnak is volt, a Kis-Kassban, ahová, ha belépett az ember, egy új címmel is találkozott. Ez az új cím a szoba falára volt nagy betűvel fölpingálva: VII. Ügyosztály. A Vasutak központi leszámoló hivatala — mielőtt a Korcsolya téri hatalmas és gyönyörű palotája elkészült — a Kass-vigadó szomszédságában székelt. Innen ruccantak át a hat ügyosztályba beosztott tisztviselők egy-egy zónára (akkor 12 fillér volt egy adag zóna) és egy pohár sörről, amiből néha, különösen Jézus neve napján, amikor a járandó obulusokat kifizette a pénztár, négy, öt is lett. Ekkor Palesco Ottokár főfelügyelő, Benedickt Ferenc utóda a hivatal főnöke, aki maga sem utálta az effajta pihenőket, és sose volt a jónak elrontója. Általában a Leszámloló hivatal leginkább német ajkú képviselői, amikor Szegedre kerültek, igen hamar és igen szoros barátságba kerültek a jó 'bučkával', aminek következménye az lett, hogy egyszerűen az egyik, nemsokára utána a másik közismert és rokonszenves leszámoló lépett ki a sorból, és tűnt el a temetőkapunál. A szokatlan mennyiségben élvezett siller komoly betegséget okozott szervezetükben. Ily módon sok áldozatot küldött el 'Abraham kebelébe' a szegedi karcos. Mégse igen okultak az em-

berek, csak most, hogy 100 korona a bor literje, kezd lohadni a kocsmákban a magyar 'virtus'." (Cserzy Mihály (Homok): Az öreg Szeged. 1922.)

A bérlemény nem bizonyult a legjobb megoldásnak, ezért a város és a vasút 1910-ben alkalmas helyet keresett arra, hogy önálló palotát építsenek a hivatalnak. Felmerült a Kis-kaszinó telke, a Kossuth és a Pacsirta utcai saroktelek, a Lechner tér, de a végső választás a Korcsolyázó (ma Ady Endre) térre esett. „Cél a vasutas palotával: a bevételi ellenőrzési szakosztályok és a leszámoló teendőkhöz foglalkozó, mintegy 250-300 alkalmazottat magába foglaló ügyosztályait, a jelenleg Szegeden állomásozó magyarországi központi leszámoló-hivatallal együtt egyesíteni szándékoztak. Ezen egyesített hivatalok részére egy-egy épületet Szegeden kívánnak emelni.” (Szegei Napló, 1910. december 29.) A tőrből 1550 négyszögöl területet jelöltek ki az építkezésre.

A Korcsolyázó tér nyári hangulatát Belle Ferenc így adja vissza: „Ezt (ti. az Ady Endre teret) a rekonstrukció terve szerint díszitónak tervezték, de akkor már romlásnak indult. Kör alakú partját szép cserje övezte, mögötte sétány húzódtott, ezt külső felén fák zárták. A tónak a sugárút (ti. a Petőfi sugárút) felé volt egy kisebb része; az összekötő csatorna felett magas, karcsú vonalú fahíd ívelt. Itt sűrűn susogtak a dús lombú fák, köztük sok magas olajfa. A tavon elegáns hattjúk úszkáltak méltóságos némasággal, de annál hangosabban brekegték a varangyok. Zengett vartyogásuktól a körnűk. A sövény körül virágok, rajtuk szitakötők raja. Ez volt a hanyatló tó. Télen korcsolyapálya...”

Az új épületet Ottovay István és Winkler Imre cége tervezte, és a kivitelezést Ligeti Béla (Teleki utca 5.) végezte, egymillió koronaért. A terv és a kivitelezés a legcélzerűbben háritotta el azokat az akadályokat, amelyeket a telek fekvése adott. A klasszikusnak ható, neoromán stílus is segített ebben. Az épület hossza 112, szélessége 42,4 méterre épült, négy udvarral, 15 szolgálati lakással, míg a három emelet többi része a hivatal számára. A lépcsőházban két feljárót egyesítettek (nekem ezért még ma is megtévesztő). Ez volt Szegeden az első nagyobb szabású épület, ahol központi fűtést építettek ki.

A Délmagyarország 1911. július 14-i száma írja: „Július 13-án hozzá is fogtak az építkezés-

hez az alsóvárosi kubikosok, és ez a munkát négy hetet vesz igénybe. 700-800 munkás dolgozik a palotán. Jövő év augusztusában tervezik, hogy készen lesz. Szegei iparosokkal végeztetnek minden munkát, mert ők kitűnő mestereknek bizonyulnak.” [Ligeti Béla érdemes megjegyzésünk, hogy ő építette a közvágóhidat, a honvéd csapatkórházat (ma II. kórház), a villamosvasút épületét, a szemkórházat (ma a szemklinikának egy része), a dohánygyárat (ma ruhágyár), restaurálta a városi gőzfürdőt, valamint több háromemeletes bérházat, köztük az elsőt is Szegeden.]

Ahogy tervezték, a palotát 1912. augusztus 1-jén átadták rendelkezésükre, és a hivatal 15-én már — 75 éve — itt folytatta működését. Budapestre ide helyezték a bevételi-ellenőrzési osztályt, s így a hivatal tisztviselőinek száma 100 fővel gyarapodott. A feltöltési munkálatoakat a tanács a Böhm testvérek szegedi cégnek adta. A csatornázt a Báló és Abraham-cég végezte.

Az épület történetében új mozzanat, hogy a katonai vezérkari hivatal által lefoglalt második emeleti helyiségekben 1921-ben a vómorség kapott elhelyezést.

A tudományegyetem céljaira az egész épületet 1930-ra átalakították. Félkör alakú, impozáns kitoldást építettek, Rerrich Béla tervei szerint, auditorium maximumnak. A munkálatokat a Berkes-Tápay építési vállalkozó cég végezte. A hozzáépítmény méltó a Dóm téri épülethez tervezőjéhez. A belső kiképzés 11,75 méter sugarú, félkör alaprajzú, és a homlokzati rész fél tizenhat szög alakú, s közvetlen kapcsolódik a korábbi épülethez. Az alagsorban alakították ki a tornatermet, a vívótermet, a szertartó, a tusolókat és az öltözőket.

A tornaterem felett kis előadótermet képeztek ki, két tanári előkészítővel és a hallgatók részére ruhatárral. Efelett van az auditorium maximum íves vonalú, lépcsős vasbeton emelvénye, amelyre a padokat helyezték el. A fődém elkészítése rendkívül precíz munkát igényelt. A szerkezet zsaluzását tíz ács végezte, három hét alatt. A nagy auditorium fölé, a vastartók közé kovaföldet helyeztek, hogy minél tökéletesebb hő- és hangszigetelést érjenek el.

Ennyit most a JATE szép, háromemeletes épületkolosszusáról, amely egykor leszámoló hivatalnak épült.

BÁTYAI JENŐ

